

b) Središčino obročasto mrknjenje se ravno tako primeri, da luna ravno čez sredo solnca gré, pa je predaleč od zemlje, da bi vse solnčne žarke, tudi tiste, ki izhajajo bolj pri kraji solnca, zemlji zakrivala; tako se tedaj tudi ta čas, kadar je luna ravno na sredi solnca, neki svitli obroč solnca vidi za luno, ker premer lune je skoraj 412 manjši kot premer solnca, in le zato se nam luna vidi skoraj ravno tako velika kakor solnce, ker je ona tolikanj bliže nas.

c) Pristransko ali krajčasto mrknjenje je, kadar luna čez solnce tako gré, da ali na zgornjem ali pa na spodnjem robu solnca srpu podoben krajec solnca ostaja, ki ga luna ne more pokriti. Štajarci pravijo takemu mrknjenju „vjedeno solnce.“

Mrknjenje 6. sušca je bilo v nekterih krajih obročasto, v nekterih pa le krajčasto ali srpasto.

Obročasto mrknjenje se je raztezalo 1300 milj na dolgo od predgorja Rosko v Senegambiji na njegovem bolj proti zahodu ležečem afrikanskem primorju, proti vzhodu pa noter do tianskih gorá v srednji Aziji. Njegova srednja potna črta drži od otoka Madejre skozi Tunis, Algier, čez srednje-zemeljsko morje; reže spodnjo Italijo od mesta Salerno do Molfate, jadransko morje proti kotorskemu zalivu med Dobrovnikom (Ragusa) in Kotorom. Od tod gré čez Črno goro skozi Bosno, Srbijo v Erdelj mimo mesta Sibinj (Hermanstadt) skozi mesta Jasi, Kijev, Nižnej Novgorod, čez uralske goré v Azijo.

Osem milj na desno in na levo ob celi ti poti, toraj 16 milj na široko, se je videlo to mrknjenje obročasto. Trpelo je od začetka do konca te dolge poti le 10 ur.

Kakošno podobo je pa kazalo to mrknjenje pri nas Primorskem, Kranjskem, spodnjem Štajarskem in Korškem?

V teh deželah je bilo krajčasto ali srpasto in imelo je velikost od $10\frac{1}{2}$ do 11 palcev (col). Zvezdoslovci namreč že od nekdanj razdeljujejo premer solnčnega in tudi luninega kroga na 12 enakih delov, ktere palce (cole) imenujejo in po ti meri štejejo velikost mrknjenja ter pravijo, da je 3, 6, 9 palcev veliko, če je 3., 6. ali 9. del premerka otemnjen.

Črta, ob kateri je to mrknjenje 11 palcev veliko, pelje iz kvarnerskega morja pod Reko čez sredo otoka Krka (Veglia) mimo Karlovca, Zagreba, Pešta čez karpaske gore na Levov (Lemberg).

Kraji na levi te črte proti severo-zahodu so videli toliko manjše mrknjenje, kolikor so dalj od njega. Tako je imelo mesto Dunaj $10\frac{3}{4}$ palcev veliko mrknjenje.

Pri nas v Ljubljani je bilo $10\frac{5}{6}$ palcev solnca zakritega.

Pričelo se je v Ljubljani 16 minut čez 9. uro, srednji čas mraka bil je ob 10. uri in 42 m., konec pa 8 minut čez poldne, toraj je trpelo 2 uri in 52 minut. Ker luna v svojem teku okoli zemlje od zahoda proti vzhodu gré, zato se je ona tudi na zahodni, to je na desni strani, bolj na spodnjem robu solnca kakor črna okrogljata škrbina prikazala in tako proti levi strani bolj in bolj v solnce vrivala, tako dolgo, da je ob 10. uri in 42 m. solnce že tako zakrila, da je le zgornji krajec solnca, kakor svitel, nekoliko proti desni viseč srp, za luno gledal; in ta čas je bil srednji čas mraka; zdaj se je lahko, kakor tudi že precej popred in tudi pozneje, s prostimi očmi v solnce gledalo. — Tudi po zemlji se je zdaj vse mračno in zamoklo videlo skoraj tako, kot takrat, kadar pred hudim vremenom črni oblak solnce zakriva.

Od zdaj naprej se je črna luna začela čez levi ali vzhodni rob solnca zmiraj bolj naglo pomikati, in solnce sopet svojo svitlobo kazati, tako, da ob 12. uri in 8 minut bilo je vse pri kraji.

Kraji, ki ležijo bolj proti zahodu, so mrknjenje

pred videli, na priliko, Benetke že ob 9. uri in 4 m.; kraji bolj proti vzhodu pa pozneje, postavimo, v Zagrebu še le 24 minut čez 9. uro.

Slovansko slovstvo.

* Vredništvo „Slov. Glasnika“ v zadnjem listu naznanja, da ste mu popolnoma pošli 2. in 3. številka letošnjega tečaja. Ker hoče vstreči novim naročnikom, zato oglašja, da ga je volja, imenovani pōli dati z nova natisniti, kakor hitro se oglasi 30 naročnikov. Naj se toraj kmalu oglasi, kdor hoče imeti vēs letošnji tečaj izvrstnega „Glasnika.“

* *Pravni običaji u Slovena* — se zove nova knjiga, ki jo je spisal dr. Valtazar Bogišić v Beču in je ravnokar kot poseben iztisek iz „Književnika“ v Zagrebu na svitlo prišla. Učeni gospod izdatelj obdeluje v tej velezanimivi knjigi pravne običaje vseh Slovanov, vendar se več bavi za jugoslavenska plemena nego za ostala, in to dela to knjigo še posebno nam Slovincem važno. Naj si jo vsak više izobražen in hrvaškega jezika zmožen Slovenec omisli; našel bode obilo poduka v nji. Posvečena je krasna knjiga grofu Niku Velikomu Pučiću v Dubrovniku.

* „Zukunft“ — nemški, na Dunaji izhajajoči, zadeve avstrijskih Slovanov krepko zastopajoči in v „Novicah“ že večkrat priporočani časnik živo priporočamo vnovič, ker je pokazal, da stoji na tistem stališču, ki je edino pravo za blagor Slovanov, tedaj tudi nas Slovencev, in mnogonarodne Avstrije sploh. Sl. vredništvo hvaljenega časnika nam je poslalo v ta namen sledeče naznanilo:

„Zukunft“ je edini časnik, ki na Dunaji izhaja za interese avstrijskih Slovanov, krepko odvrča dvalizem in posrednje politično vzajemnost avstrijskih Slovanov. Ker vsaki dan izhaja, donša obilo dopisov iz vseh važnejih dežel našega cesarstva, pa tudi iz ptujih dežel in naznanja vse važneje dogodbe iz Beligrada, Sarajeva, Atén, Carigrada itd. V podlistku prinaša prevode iz lepoznanškega slovstva različnih slovanskih narodov. — Vredništvo pozivlja slovenske rodoljube, da ga kolikor mogoče z naročili podpirajo v težavnem podvzetju njegovem. Naročnina znaša za četrt leta 4 gold., za pol leta 8 gold. Novi naročniki morejo vsaki dan stopiti v naročilo.“

Novice iz deželnih zborov.

Deželni zbor na Českem (Pemskem) je 25. svečana obravnaval to: ali naj se vsled ministerskega odpisa od 4. svečana volijo poslanci v državni zbor dunajski ali ne. Seja je trajala s kratkim prenehom od 11. ure dopoldne do 11. ure ponoči. Z veliko večino — to je z 156 glasovi slovanskih poslancev zoper 76 nemških — je obveljal sklep, da se presvitlemu cesarju izroči pismo (adresa), ktera razodeva pravične želje češkega naroda, in Njih Veličanstvo prosi, da se deželni zbor ne sklene, predno ne pride odgovor na adresi. Najimenejši češki možje, kakor dr. Rieger, dr. Brauner, grof Klam Martinic, dr. Sladkovsky, dr. Zeithamer, grof Fr. Thun itd. so glasovali za adresi — poslanci, kteri se po rodu, posestvu, vednosti in udanosti do cesarja štejejo med najveljavnejše može češkega kraljestva. — 27. svečana je cesarski namestnik naznanil zboru, da presvitli cesar ne sprejmejo adrese, da je zbor razpuščen in se izpišejo nove volitve. Predsednik zbora je potem sklenil zbor, rekoč, da večina zborova zapusti zbornico s tolažilno zavestjo, da je ves čas kratkega zbora se zavedala svoje dolžnosti do presvitlega cesarja in gospoda, do cesarstva in

domovine svoje; s trikratnim klicem „Slava Njegovemu Veličanstvu“ so zapustili poslanci zbornico.

Deželni zbor moravski je po večini od 55 glasov zoper 35 tudi sklenil adresno do Njih Veličanstva, v kateri deželni zbor izrekuje, da se nepremakljivo drži nepreklicanih cesarjevih pisem in pravic deželnemu zboru podeljenih, pa vendar s tem zavarovanjem hoče voliti poslance v državni zbor. Dr. Pražak, grof Belkredi, Demel, Brandel so tehtno govorili za adresno. Tudi moravski zbor je razpuščen.

Deželni zbor tirolski. 1. dan t. m. je bila živahna razprava o adresi do Njih Veličanstva, v kateri se deželni zbor zavaruje vsega, kar bi utegnilo iz dunajskega državnega zbora na škodo priti samoupravju (avtonomii) deželnemu. Znano je namreč, da Tiroljci večidel se samoupravja deželnega tako trdno držijo kakor svoje vere katoliške, zato so tudi z 30 zoper 20 glasov zmogli za adresno do Njih Veličanstva. Prošt Degara je bil prvomestnik adresnega odbora, profesor Jäger (tudi duhoven) pa poročevalec.

Deželni zbor galicijski je sprva sklenil adresno kakor na Marskem, Tiroljskem, Kranjskem, pa se je pozneje predruščil in brez adrese volil poslance v državni zbor. V tem zboru so nekako čudne razmere med Poljaki in Rusini, med plemenitniki in narodovimi zastopniki. Vsega je v tem zboru več kakor sloge slovanske.

Dalmatinski zbor je 1. sušca volil v državni zbor 6 zastopnikov; slovanska manjšina, med njimi podpredsednik deželnega zbora grof Pučić in šolski svetovalec Klaić, so bili zoper poslanstvo v državni zbor in so zapustili zbornico.

Deželni zbor tržaški je za državna poslanca izvolil dr. Conti-a in dr. Scrinzi-a.

Deželni zbor goriški je izvolil dr. Pajer-a in Črne-ta.

Poreški zbor je volil dr. Vidulić-a in dr. Colombani-a, oba Laha.

Štajarski deželni zbor se je skazal s silovitostjo, po kateri je zahteval, da gospoda Lipold in Lenček, čeravno sta se odpovedala poslanstvu, bi morala iti v državni zbor. Kdo bi bil mislil, da tako močni centralisti in dvalisti imajo toliko strahu pred dr. Razlagom in Hermanom, da ju niso volili v državni zbor! Tedaj se vendar bahasti štajarski Nemci bojé inteligencije slovenske!

Deželni zbor kranjski.

V 5. seji — 28. svečana — je v imenu odborovem (kteremu je bil Njih eksc. baron Šloisnig prvomestnik, gospodje prošt Kos, dr. Toman, dr. Costa, dr. Klun in Luka Svetec pa odbora udje) dr. Bleiweis poročal o tem, kar odbor nasvetuje zastran c. kr. ministerskega odpisa, ki je došel zboru v 1. seji. Nasveti omenjenega odbora so bili: 1) Preponižno adresno (pismo) do Njih Veličanstva, kakoršno je izdelal odbor, naj zbor potrdi; 2) deželni glavar naj po pripravi poti izroči to adresno Nj. Veličanstvu; 3) brez odlašanja se naj voli po deželni ustavi odmerjeno število poslancev v državni zbor dunajski. — Potem je bral dr. Bleiweis gori omenjeno, v slovenskem jeziku zloženo adresno, pa tudi nemški prevod njen. Adresa se tako-le glasí:

Vaše c. k. apostoljsko Veličanstvo!

V Najviši diplomi od 20. oktobra 1860. leta je Vaše c. kr. Veličanstvo v ta namen, da se poravnajo vse različnosti posamnih kraljestev in dežel in da bi se udeleževali vsi podložni tudi postavodajstva in držav-

nega gospodarstva na podlagi pragmatične sankcije, kot stanovitno in nepreklicljivo državno ustavo oklicati blagovolilo to, da pravica postave dajati, prenarejati in preklicevati, se bode vršila le po postavno poklicanih deželnih zborih in oziroma državnem zboru.

Obliko, kako naj se izvršuje ta pravica, je odločila s patentom od 26. svečana 1861. leta zaradi državnega zástopa oklicana ustavna postava.

Oživiti to obliko in harmonično osnovati ustavo v vseh njenih oddelkih bilo je le mogoče po svobodnem sodelovanju vseh narodov velike Avstrije.

Al ustav od 26. svečana 1861. leta je v veliki večini narodov avstrijskih izbudil resne pomislake.

Vsled tega je Vaše c. kr. Veličanstvo z Najvišim patentom od 20. septembra 1865. leta ustavilo ono ustavo in potem ukazalo, naj se najpopred skusi doseči porazumljenje s postavnimi zastopniki vzhodnih dežel cesarstva.

Ob enem je Vaše c. kr. Veličanstvo si pridržalo, sklepe onih vzhodnih kraljestev ob svojem času postavnim zastopnikom družih kraljestev in dežel predložiti za to, da se sliši in pretehta tudi njihov enako važni izrek.

Da se uresniči velikodušni ta namen, je Vaše c. k. Veličanstvo z Najvišim patentom od 2. januarja t. l. sklicalo izredni državni zbor, in s tem je ob enem bila dana nova, zunaj prejšnjih ožjih mej ležeča podlaga za porazumljenje in poravnavo različnih pravnih mnenj in zahtev tistih kraljestev in dežel, ki se ne štejejo k ogerski kroni.

Radostni smo se nadjali, da po tej poti se doseže prostovoljna sprava vseh narodov avstrijskih.

Al v tej veseli nadi je vsegdar zvestemu deželnemu zboru vojvodine kranjske premilostljivo sklicanemu po Najvišem sklepu Veličanstva Vašega, došel ministerski odpis od 4. svečana t. l., kateri mu nannanja, da je izredni državni zbor na stran djan in namesti njega sklican ustavni državni zbor na dan 18. sušca tega leta.

Prepokorni deželni zbor vojvodine kranjske je skozi in skozi navdan te misli, da le prostovoljna pogodba vseh kraljestev in dežel avstrijskih more stanovitno in trdno poroštvo biti celoti in moči cesarstvu, kakor tudi pravemu ustavnemu razvitku.

Veselega srca pozdravljamo tedaj upanje, ki ga razodeva omenjeni ministerski odpis, da se kmalu doseže sprava s kraljestvom ogerskim, trdno se zanašaje na to, da Vašega c. kr. Veličanstva vlada se bode složila z onimi pravili, ki so gledé na varnost in častiljivo moč države in na blagor posamnih dežel v Najviši diplomi od 20. oktobra 1860. leta kot stanovitna in nepreklicljiva temeljna državna postava izrečena.

Ob enem se pa nepremakljivo zvesti deželni zbor kranjski trdno drži Veličastne besede od 20. septembra 1865. leta, ktera je deželnim zborom kot postavnim zastopnikom družih kraljestev in dežel udeležstvo pri konečnem dognanju velikovažne sprave vseh narodov avstrijskih zagotovilo, kakor se trdno drži tudi podlage, ki jo izrekuje Najviši patent od 2. januarja t. l., po katerem se imajo zunaj dosedanjih ozkih mej poravnati različne pravne zahteve in pravna mnenja kraljestev in dežel, ki ne spadajo pod krono ogersko.

V prepokorni udanosti podpisani deželni zbor ne more pritrđiti besedam ministerskega odpisa, po katerih se na 18. marca t. l. sklicani državni zbor imenuje ustavni zbor.

Ker niso vsa kraljestva in dežele cesarstva pozvane v ta zbor, tedaj po patentu od 26. svečana 1861. leta ne more pravice imeti, da bi sklepal o zadevah, ki jih ministerski odpis od 4. svečana t. l. našteva, in osobito

mu ne gré pravica, da bi se spuščal v preuredbo skupne državne ustave ali v konečno složenje njeno.

Če tudi živo priznavamo potrebo, da se samoupravo (avtonomija) dežel zeló razširi, štejemo si vendar v dolžnost, zavriniti to od sebe, da ima zunaj deželnega zbora kak drug zbor postavno pravico, poprijeti se sicer živo zaželene preuredbe naše deželne ustave.

To isto je Vaše c. kr. apostoljsko Veličanstvo v §. 38. naši vojvodini iz samooblasti Svoje premilostljivo podeljene deželne ustave od 26. svečana 1861. leta odločno ukazati blagovolilo.

Te pravice se trdno držeč, bi bil prepokorni deželni zbor, vsled svetih mu ustavnih pravil, prisiljen volitvi poslancev v državni zbor za 18. marca t. l. prepoštljivo odpovedati se.

Al mi nikakor ne preziramo sedanjega stanja države in smo pripravljene žrtovati ji vse, kar ji je potrebno in koristno.

Zalostne prigodbe preteklega leta zahtevajo neobhodno, da se po svobodnem porazumljenji vseh kraljestev in dežel veljava Avstrije v vrsti evropskih držav na trdno postavi in ustavni razvitek njen pospeši.

Radi priznavamo, da neposrednje pomenkovanje zastopnikov posamnih deželnih zborov v posvetovalni skupščini je najpripravniša pot, pogoditi se o načrtu oblike, kako da bi se v Najvišji diplomii od 20. oktobra 1860. leta zaznamovane skupne državne zadeve ustavno obravnavale.

V tem priznanji in v zadevah nepremakljive zvestobe in našemu narodu prirojene udanosti do Vašega c. k. apostoljskega Veličanstva pošljemo svoje poslance v zbor, ki je na 18. marca t. l. sklican v Beč.

Vendar se drznemo, izročiti Vašemu c. kr. Veličanstvu najponižnejo prošnjo, da bi blagovolilo zaslišati ta preponižni deželni zbor o dogovorjenem načrtu državne ustave, v smislu državne temeljne postave od 20. oktobra 1860. leta in Najvišega patenta od 20. septembra 1865. leta.

Tako so tudi naši predniki, ki so 19. junija 1720. leta najvažnejšo temeljno državno postavo — pragmatično sankcijo — obravnavali in po tej obravnavi jo sprejeli.

Ko tedaj, za trdno nadjaje se, da se preponižna naša prošnja najmilostljiveje usliši, volimo državne poslance, mislimo na novo dokazati nepremeljivo zvestobo in udanost Vašemu c. k. apostoljskemu Veličanstvu, in da nas je resna volja, po svoji moči delati na to, da Avstrija bode velika, mogočna, srečna!

Ako enaka čutila pravice in pravednosti navdajajo zastopnike vseh kraljestev in dežel, gotovo bode sloga srečno pot kazala v blagor naš in v spolnitev pravičnih želj in potrebščin vseh avstrijskih narodov.

Naj Vaše c. kr. apostoljsko Veličanstvo blagovoli milostno sprejeti preponižno adresno zvesto udanega deželnega zbora vojvodine kranjske.

Mili Bog ohrani, varuj, blagoslovi Veličanstvo Vaše!
Zvesto udani deželni zbor vojvodine kranjske.

V Ljubljani 28. svečana 1867.

Po zaslišani adresi se začne razgovor.

Poslanec Dežman prvi poprime besedo ter pravi v imenu 10 velikih posestnikov, da se ne bodo udeležili adresine obravnave deloma zato ne, ker nobeden izmed njih ni bil voljen v dotični odbor, deloma zato ne, ker jim je sporočilo zborovo prepozno, še kasneje pa adresa došla v prevdarek. Po takem se manjšina zborova ne more dobro pripravljena spustiti z narodno večino v parlamentarno borbo in bila bi to le senčna borba. On in njegovi prijatelji se držijo februarске ustave. Predlogi odborovi so po pristavkih in pridržkih zavarovani

nasvetniki so zoper §. 15., po katerem noben poslanec ne sme napotka (instrukcije) jemati od volilcev svojih.

Na to poprime dr. Toman besedo in govori tako:

Govornik velikih posestnikov je dal v imenu svojem in v imenu velikih posestnikov razjasnenje ali besedo o tem, kako da stojijo veliki posestniki nasproti preponižni adresi, ktero je nasvetoval izvoljeni odbor. Rekel je od začetka, da se veliki posestniki hočejo zdržati vsega premišljevanja o tej adresi, in vendar je drugi del njegovega govora bilo le premišljevanje. Ta del je bil namreč ugovor zoper adresno našo in sicer tak, ki podtika adresi naši druge misli, kakor so v njej izrečene, in edino to sili mene, da v imenu rodoljubov in političnih prijateljev spregovorim pustivši gospodu poročevalcu še zadnji govor.

Meni se zdi, da ni prav spodobno in prilično, o malenkosti govoriti, katerim so bile namenjene prve besede gospoda predgovornika. Važnost adrese je taka, da mi skoraj ne pripušča odgovoriti na besede, ktere so bile izrečene zastran tega, da se večina ne obnaša proti manjini tako, kakor bi ona pričakovala; vendar naj mi bode malo besedic o tem dovoljenih. Mi se vsi še dobro spominjamo, kako se je v tej hiši takrat, kadar so bile druge adrese od druge stranke predložene in pretresovane, godilo tadajšnji manjini, koliko so se takrat oni, ki so imeli večino, ozirali na našo manjino, ktera je vendar vse drugače stala, kakor stoji današnja manjina, ker obsegala je poslance skoraj vseh deželnih občin, mest in trgov; ali vendar manjina tadajšnja večini ni očitala nobene krivice, in jaz mislim, da tudi sedanja manjina ne more tega storiti, ker, gospôda moja, v parlamentarnem življenji vsaki, kateri ima večino, mora jo tudi rabiti. Jaz še enkrat ponavljam, da bomo mi večino svojo zmirom rabili, ali zmirom le na korist domovine naše, naroda našega in na povzdigo cesarstva neobhodno nam potrebnega. (Živio! Dobro!)

Na to, kar je rekel gospod predgovornik zastran tega, kako se je adresa rodila, moram odgovoriti, da je adresa res bila od udov odbora vsestransko pretehtovana, da smo nazadnje to zadeli, kar je edino našej domovini in našemu narodu na korist in kar tudi pred visokim prestolom presvetlega našega Cesarja v obliki preponižne adrese kakor željo naroda, kateri nas je izvolil, izreči moremo.

Ako misli gospod predgovornik, da bi borba proti našej adresi bila le senčna borba, moram jaz reči, da ga razumeti ne morem. Ako on ima kaj temeljitega izreči zoper našo adresno, naj izreče, naj to razjasni, in jaz mislim, da mnenje slavnih članov manjine, ako je resnično in temeljito, na vsaki način bode našlo nekako veljavo; konečno veljavo pa bode doseglo ono, kar bo deželni zbor na zadnje potrdil. Kar zadene to, da bi bila adresa prišla prepozno v roke poslancev, ni bilo od naše strani nobene volje, prikrajšati pravice velikim posestnikom, in vzeti jim moč, da ne bi mogli svojega protimnenja razodeti. Jaz mislim, da je važna ta stvar, o kateri se naše mnenje razlikuje od mnenja gospoda predgovornika velikih posestnikov, jasna pa tudi gospodom velikim posestnikom tako, da jo vsaki med nami v vsakem trenutku po svoji glavi in po svojem srcu razsoditi more, in najmanje bi bil jaz pričakoval od gospoda Dežmana, da on ni na to pripravljen. Gospôda moja! To ni boj nov, to je samo nadaljevanje tistega boja, kateri se je že večkrat bil v tej hiši. Mi stojimo na svojem temelji, nasprotna stranka pa stoji na svojem. Naš temelj je ta, da vsi narodi morajo doseči svoje pravice, ktere so jim zagotovljene v diplomii od 20. oktobra leta 1860.;

naš temelj je patent od 20. septembra, ki pravico ustanovljevanja deželni zborom prihraneva. Teh pravic se mi držimo in jaz mislim, da nam beseda samega presv. našega Cesarja daje pravico, boriti se proti temu, da bi se naša narodnost, da bi se vse narodnosti in pravice deželni zborov na tej strani Litave utopile v nekaj Cislajtani, ker le poskušnja na to bi bila že največa nevarnost za Avstrijo. Zoper to bomo zmirom stali, in o tem mislim, da nam je dovoljeno, saj prošnje pokladati. Mi se držimo pri tem cesarske besede; mi vemo, da Avstrija zamore ostati mogočna in srečna: to pa le samo, ako se v Avstrii vse različne državne razmere in pravice pripoznavajo, ako se vsem narodom enake pravice podelé, ako se historična ta prava z narodnimi pogodé, in ako se vse te moči zvežejo v eni sredi. To pa ni samo potrebno, ampak tudi mogoče.

Gospôda moja! To je naše prepričanje, kterege se držimo in to v prošnji predlagamo presvetlemu našemu Cesarju. Mi smo se odrekli svojemu pravu, ter samo prosimo, ako ravno bi mogli zahtevati in jaz upam, da bode presvetli Cesar uslišal našo prošnjo, če bi mu ravno vlada drugače nasvetovala. Ako bi pa tej prošnji sovražna nam vlada nasproti stala, tako da se ne bi uslišala, mi na vsaki način moremo reči, da smo spolnili dolžnost, katero smo imeli do ustave, do cesarstva in do naših volilcev. (Živahna pohvala gg. poslancev in poslušalcev.)

Za dr. Tomanom poprime Njih eksc. cesarski namestnik besedo in pravi, da stališče vladno zastran volitev v državni zbor je natanko zaznamovano v ministerskem odpisu. Ustavo je bilo treba ustaviti, ker brez tega ne bila bi mogoča bila poravnava z Ogri; zdaj je poravnava gotova, tedaj odpade to, kar je ustavo ustavilo. Kakor danes reči stojé, niso stale 1861. leta. Na 18. marca sklicanemu državnemu zboru se bo predložila poravnava ogerska, pa tudi premembe ustave pridejo v obravnavo. Vlada noče kratiti zboru, da prostovoljno pritrudi, kar se mu predloži. Pred vsem je treba notranjega miru, da se more krepko razvijati ustavno življenje. Odbor zboru nasvetuje, naj zavaruje svoje pravice in naj Njih Veličanstvu to pové v posebnem pismu. Ko cesarski gospod namestnik razlaga, da je zdaj sklicani državni zbor popolnoma ustaven, in da deželno samoupravje se more samo po državnem zboru razširiti, pride na to, da po §. 15. državne ustave se ne sme nobenemu poslancu kako sporočilo (inštrukcija) dati, v adresi izrečeni ugovori bi pa morali biti vodilo poslancu, tedaj je tako postopanje zoper postavo. Naposled nasvetuje cesarski namestnik, naj deželni zbor brez ugovorov in brez pisma na cesarja voli poslance.

Na to poprime prvomestnik odborov bar. Šlojs nigr besedo in se čudi, kako je to, da je cesarski namestnik ne davno na istem mestu rekel, da postavniki zastopniki so deželni zbori; mi se zvesto držimo tega pravila, in vendar se nam danes nepostavnost očita. On želi, naj seja za malo časa prestane.

Ko se čez ¼ ure zopet začne, poročevalec dr. Bleiweis tako-le govori:

Kar bodem govoril sedaj, vse govorim v imenu odborovom.

Besede, ki smo jih čuli iz ust Njih ekscelencije cesarskega namestnika, tako so važne, da potrebujejo resne preiskave. Odbor pred vsem misli, da se mi in Njih ekscelencija nismo prav razumeli. Cesarski gospod namestnik trdi, da hočemo voliti le „mit Rechtsverwahrungen und Vorbehalten;“ jaz pa v imenu odbora odločno rečem, da volimo nepogojno, „unbedingt“,

brez „Rechtsverwahrungen“, brez „Vorbehalte“. To bom dokazal.

Morebiti da se spotakljive besede sporočila, in sicer te-le: „Vender s pravnimi zabranami in pridržki pošlje poslance v državni zbor.“ S temi besedami nismo drugega hotli reči, kakor to, da branimo Cesarjeva pisma, namreč prevažna tri pisma: oktober-sko diplomu, februar-ski statut in september-ski manifest, in da se trdno držimo téh treh Cesarjevih pisem. Da je to naša misel bila, kaže sporočilo samo; zakaj ne predgovor odločuje, ampak to, kar odbor nasvetuje v predlogih: prvič to, da naj se adresa potrdi, drugič to, naj jo deželni glavar na dostojnej poti izroči Nj. Veličanstvu, in tretjič to, naj se brez odlašanja (tedaj — brez protesta, — brez „vorbehalten“, — brez „rechtsverwahrungen“) voli po ustavi odmerjeno število poslancev v državni zbor. Ako pa vendar slavni cesarski gospod namestnik misli, da se one male besedice morejo drugač tolmačiti, sem pooblasten po odboru, da izrečem po njegovem privoljenji, naj se čisto izbrišejo tiste besede, ker volja nas je po besedah v adresi rečenih, da volimo brez „rechtsverwahrungen“, brez „vorbehalten“, in da inštrukcije nobene svojim poslancem ne dajemo. Jedro adrese je le-to — in posebno prosim cesarskega namestnika, da blagovoli te besede prevdariti — jedro, pravim, adrese je to: da 1. se trdno držimo Cesarjevih pisem, 2. da prosimo Njih Veličanstvo, in 3. da volimo nepogojno. Adresa razločno povdarja na svojem mestu to. Zato se mi čudno zdi to, da smo mogli besede slišati iz ust cesarskega gospoda namestnika, da tako postopaje ravnamo „ungesetzlich“ (nepostavno). Ali mar nismo poklicani, ali mar nimamo oblasti, da svoje misli in svoje želje na tem mestu odkritosrčno razodevamo? Kako da se mora ravno nam to očitati! Ko je prišel cesarski manifest od 20. septembra 1865. leta, in se je vendar drznila neka stranka te hiše, nasprotovati mu, takrat ni bilo slišati nobene besede, da je to nepostavno, čeravno je bil manifest cesarjev; zdaj pa nam se to očita, ko imamo le ministersk odpis proti sebi in čeravno gremo na Dunaj; ali mar ima to nepostavno biti, da gremo s prošnjo do Njih Veličanstva, da Ono sliši, kaj naš zbor o ministerskem odpisu misli? (Živio! Dobro!)

Gospôda moja! Na to, kar je gospod cesarski namestnik rekel, da na Ogorskem je stvar že gotova, da je tedaj polovica Avstrije v redu in da gre zdaj za drugo polovico, rečem samo to-le: V ministerskem reškriptu beremo te-le besede: „Seit einer langen Reihe von Jahren krankte der konstitutionelle Organismus in Oesterreich.“ Ker tedaj po takem vlada sama previdi, da državna ustava boleha, treba je zdravnikov. Ogorski zdravniki so svojo reč storili, prav za prav deželni zbor ogorski še ne, ampak le komisija od šestdeset in sedmih je nasvetovala, kako bi se za-nje Avstrija dala ozdraviti. Kako — vprašam — da bi nam drugim ne bilo dopuščeno, tudi ozdravljati bolešno Avstrijo! Avstrija boleha, to je, žalibog! gotovo; in jaz, kakor zdravnik, pravim, da se bolezen le takrat more ozdraviti, kadar zdravnik prvič spozná bolezen, pa drugič tudi organizem ali naturo bolnika pozná. Tisti gospod, ki zdaj krmilo avstrijske vlade v rokah svojih drži — rad verjamem, da je bistra glava, da je skušen državnik, rad verjamem tedaj, da je bolezen spoznal; ali pa on naturo ali organizem različnih avstrijskih narodov pozna, o tem močno dvomim; kakor se tedaj pri zdravljenji težke bolezni pokliče več zdravnikov v konzilium, tako je treba tudi pri bolni Avstrii. Pravi zdravniki morejo pa le biti deželni zastopniki, kateri poznajo organizem svoje de-

žele. Pravo je tedaj, ako deželni zbori Nj. Veličanstvu presvetlemu Cesarju svoje misli razodenejo, in za to imajo po §. 19. deželne ustave tudi pravico, — ako ga prosijo, da milostno usliši to, kar zastopniki naroda v pred Njegov prestol prinesejo. Zato takošne adrese, to je prošnje, do Nj. Veličanstva še nikdar niso bile zabranjene; ako bi bilo tako, tedaj pa neha Avstrija biti ustavna in goli absolutizem je gotov! (Dobro! Živio!) Avstrija je pa še ustavna, in jaz verujem, da bode ustavna tudi ostala, ter zato se nam ne more braniti, da svojih misli ne bi izrekli v preponižni prošnji.

Tako misli odbor; tako mislijo vsi prijatli, ki za odborom stojijo. Tedaj še enkrat ponavljam, da volitev naša je brezpogojna, „unbedingt“, brez „Rechtsverwahrungen“, in da brez odlašanja volimo državne poslance iz deželnega zbora. (Dobro, živio!)

Zbora predsednik po končani občni debati praša poročevalca: ali želi v adresi ali v predlogih sporočila odborovega kake premembe?

Na to odgovori poročevalec dr. Bleiweis tako-le:

V predlogih sporočila ni nič premeniti, ker v njih ne stoji nič tacega, kar bi ustavni vladi moglo biti spotikljivo. V adresi tudi ni besedice o „Rechtsverwahrungen“, „Vorbehalt“ ali o pogojih; adresa edino samo je prošnja, po temeljnih razlogih podpirana. Vpira se posebno na to, da gleda nazaj, kaj je bilo, in da gleda v prihodnost, kaj da bode! Ako je cesarskemu gospodu namestniku v predgovoru sporočila ta pasus „vendar spravnimi zabranami in pravnimi pridržki pošlje poslance v državni zbor“ spotikljiv, tedaj rečem v imenu odborovem, da on privoli v to, da se izpusti.

Potem se je glasovalo, kdo je za to, da se pismo pošlje Njih Veličanstvu, in kdo ne.

Za adresno so glasovali: grof Barbo, dr. Bleiweis, dr. Costa, Debevec, vitez Gariboldi, Grabrijan, Horak, dr. Klun, prošt Kos, Koren, P. Kozler, Kramarič, Pintar, dr. Prevec, L. Ravnikar, Santo Treo, baron Šlojsnig, Sovan, Svetec, Tavčar, Fid. Terpinc, dekan Toman, dr. Toman, bar. Zois. — Zoper njo sta glasovala vit. Höffern in dež. glavar pl. Wurzbach. — Glasovanja se je zdržalo vseh 9 zastopnikov velikega posestva.

Po glasovanju želi cesarski gospod namestnik, da se konča seja za danes, ker mora popred c. kr. ministerstvo vprašati, predno prideta ostala dva predloga odborova v obravnavo.

V 6. seji — 1. sušca — prosi cesarski gospod namestnik še odloga zastran volitev v državni zbor, ker nima še odgovora iz Dunaja. Prišla je na vrsto tedaj le prošnja Št. Jernejske občine, da pride pod sodnijo novomeško, ako bi sodnije ne bilo v Kostanjevici. Poročevalec Ravnikar podpira prošnjo, Zagorec jo tudi zagovarja in zbor sklone, da se s priporočilom predloži c. k. deželni vladi. — S tem je bil seje konec.

V 7. seji — 4. sušca — se naznani zboru v nemškem in slovenskem jeziku sledeči patent Njih Veličanstva, po katerem se ima deželni zbor razpustiti; zbor ga stoji poslušati:

Mi Franc Jožef Prvi,

po Božji milosti cesar avstrijski; kralj ogerski in česki itd. itd. itd.

Po našem namestniku se Nam je sporočilo, kako so tekle razprave dež. zbora Naše vojvodine kranjske.

Dobro Nam je djalo, ko smo zaslišali pri tej priliki na znanje dano zagotovljenje zvestobe in vdanosti zastopnikov Svojega zvestega naroda kranjskega.

Spolnovaje Naš poziv je tudi deželni zbor pripravljen bil voliti poslance v državni zbor, vendar je pa po sklepu ob enem storjenem razodel zastran naloge in pristojnosti državnega zbora tako razumenje, katero bi, ako se mu o pravem času ne stopi nasproti, popolnoma uničilo namen, v kterega je poklican državni zbor.

Mi smo tedaj sklenili, obrniti Se še enkrat do Svojega naroda kranjskega in ukazujemo:

1. Deželni zbor Naše vojvodine Kranjske se ima, ravna se po §. 10. deželnega reda, razpustiti in se ima precej zaukazati razpis novih volitev.

2. Mi Si pridržujemo, odločiti dōbo, v kateri se bode sklical novi deželni zbor.

Dano v Našem cesarskem poglavitnem in prestolnem mestu na Dunaju dne prvega meseca marca v letu tisoč osem sto šestdeset sedmem, Našega cesarjevanja devetnajstem. **Franc Jožef I. r.**

Beust I. r. Komers I. r. Wüllersdorf I. r. John f. m. I. I. r.

Po Najvišem povelji: **Bernard vitez Mayer I. r.**

Pri besedah cesarskega patenta: „Dobro nam je djalo zaslišati zagotovljenje zvestobe in udanosti zastopnikov Svojega zvestega naroda kranjskega“ kakor tudi na koncu cesarskega pisma so navdušeni klici Slava presvetlemu cesarju! doneli po zbornici. Predsednik je sklenil sejo in poslanci so se poslovili od zbornice, če tudi navskriž-misli z ces. kr. ministerstvom, vendar vsegar pokorni in verno udani svojemu Cesarju in Gospodu, in z dobro vestjo, da so storili, kar po njih mislih zahteva blagor domovine njihove in sreča Avstrije. Ako Bog dá, pride že čas, da se bo to sploh spoznalo — da bi le prepozno ne bilo!

Nove volitve za deželni zbor bodo za kmetiške občine 26. dne tega meseca, za mesta in trge 27. dne in 28. dne velikih posestnikov.

Kaj je delal zadnji deželni zbor?

Da bodo častiti volilci kranjske dežele vedeli, kaj je delal deželni zbor, ki se je 18. februarja t. l. v Ljubljani zbral, podamo tukaj kratek pregled njegovega delovanja; vendar, ker so „Novice“ zborne seje že tako bolj na tanko popisovale, bo to le posnetek, ki delovanje v celoti pred oči postavi.

Reči tedaj, ki jih je zadnji celó kratki deželni zbor v obravnavi imel, so bile te-le:

1. Prošnje, ki so mu prihajale iz mnogih krajev dežele. Med njimi so bile najvažnejše:

a) Prošnja, ki so jo podale občine iz lokalij Polica in Žaljna, da bi pri novi politiški uredbi ne prišle pod Litijo, ampak pod Ljubljano.

b) Prošnja od več občin Kranjske gore, da bi se jim za stroške gojzdnega sekvestra in za kazni gojzdnih prestopkov ne rubljevale gruntne potrebščine.

c) Prošnje od kostanjeviških in senožeških občin, da bi se jim pri novi sodnijski preuredbi ne jemale sodnije iz Kostanjevice in iz Senožeč proč.

Deželni zbor je vse te prošnje trdno podpiral, in vladi živo priporočal, da bi jih uslišala.

Bilo je še več manjših prošenj podanih, kterim je vsem deželni zbor, kolikor je mogoče, voljo izpolnil.

2. Zastran nove postave za vojaščino ali soldaščino se je tudi storilo, kar je mogoče. Deželni zbor je obširno razložil, kako huda je ta postava za ljudstvo, posebno za kmetijstvo in obrtnijstvo, in sklenil je prošnjo do Njih Veličanstva cesarja, da bi se ta postava ustavila, dokler ji ne bi deželni zastopniki pritrdili.

3. Ker je bilo od več strani slišati, da se pri novi uravnavi politiških uradov in sodnij hoče nekaj tujcev v službe vriniti, ki še slovenskega jezika ne znajo, so deželni poslanci interpelacijo podali: ali je deželno vlado volja, skrbeti, da se bo pri postavljanji v nove službe najpred gledalo na naše domače ljudi, in pa na to, da bo vsak služabnik dobro znal naš slovenski jezik.

4. Ker je silna potreba, da bi se v šolah za nauk našega jezika bolj skrbelo, kakor doslej; potem da bi se naš jezik v kancelije bolj vpeljal, je bil šolski pred-